

Babets I. G. Improvement of methods of evaluating of financial security enterprise level

A modified method of estimating the degree of financial security of an enterprise was suggested. It involves the study of dynamics of integral index and the identification and analysis of the key security threats. In order to assess the level of company's financial security an indicative approach was used. That allows determining the degree of compliance of financial security of an enterprise during the period of preliminary analysis of the company's performance with the adopted security guidelines and drawing preliminary conclusions about the state of security. Thus the formation of a system of indicators occurs with the use of indicators of solvency, financial stability and profitability. To investigate the changes in the level of company's financial security and provide opportunities for cross-sectorial or intra-industry comparisons an integral index is calculated as the sum of normalized values of indicators multiplied by their weights. Normalized values of stimulant indicators are calculated as the ratio of the actual value of the index in year t to its maximum value over the studied period, and for the de-stimulant indicators – the ratio of the minimum value of the index over the period to its actual value in year t .

Ranking threats to the financial security of an enterprise and determining the most dangerous ones was done on the basis of the calculation of the integral index of sensitivity to change. Sensitivity coefficient is defined as the relative change in the integral indicator of financial security (in percentage) which corresponds to the relative change in factor by 1%, ceteris paribus. Indicators, for which the values of the coefficients of sensitivity will be the largest, reflect the significant threat to financial security. This allows company management to focus primarily on key security threats and to develop measures to avoid or reduce the impact.

Key words: financial security of an enterprise, integral index, security threats; sensitivity coefficient

Стаття надійшла 29 жовтня 2014 р.

УДК 336.6:658.1

**Н. М. Внукова,
М. М. Воротинцев**

АНАЛІЗ ІНТЕГРАЛЬНИХ ПОКАЗНИКІВ РІВНЯ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ФІНАНСОВИХ КОМПАНІЙ І КРЕДИТНИХ СПІЛОК

Виконано аналіз існуючих підходів і моделей розрахунку інтегральних показників кредитостійкості кредитних спілок та фінансових компаній в Україні. Визначено, що модель розрахунку інтегрального показника боржника-юридичної особи, що застосовується, не є оптимальною. Перевірено та визначено нові інтервали (межі) оцінки кредитостійкості кредитних спілок

і фінансових компаній. Запропоновано розробити модельний базис функціонування кредитних спілок і фінансових компаній з урахуванням їх інтегральних показників (моделі функціонування; класів або груп (кластерів), до яких належить суб'єкт господарювання, меж розподілу за визначеними кластерами; функціональних залежностей, які б описували та ураховували індивідуальні особливості суб'єктів господарювання).

Ключові слова: фінансова компанія, кредитна спілка, модель, інтегральний показник, кластер.

Постановка проблеми. Розподіл і перерозподіл створеного в суспільстві продукту виражається в організації централізованих і децентралізованих кредитно-фінансових установ, якими розглядаються фінансові компанії та кредитні спілки. Фінансовий ринок є основним інструментом функціонування суб'єктів економічних стосунків в умовах ринкової економіки. Його існування обумовлено наявністю тимчасово вільних грошових мас, які акумулюються в кредитній системі (ринок кредитних ресурсів), тобто в фінансових компаніях і кредитних спілках. А оскільки є ринок, що призводить до виникнення конкуренції, яка створює відповідний попит і необхідність вибору за деяким показником або індикатором, актуальне питання визначення інтегрального показника боржника-юридичної особи для небанківських фінансових установ, зокрема фінансових компаній та кредитних спілок.

Стан дослідження. Аналізу діяльності із дослідження інтегральних показників фінансово-кредитних інститутів і небанківських установ в умовах ринкової економічної системи присвятили свої роботи такі українські та зарубіжні вчені: В. Базилевич [8; 9], З. Васильченко [10; 11], Б. Дадашев [13], О. Іваненко [16], Н. Ковтун [14], Л. Примостка [15] та ін. Однак питання визначення інтегральних показників кредитостійкості кредитних спілок і фінансових компаній, які б ураховували особливості кожної з нефінансових установ і мали би застосовувати в основі системний підхід, залишається невирішеним.

Мета статті – виконати аналіз існуючих підходів і моделей розрахунку інтегральних показників кредитостійкості суб'єктів господарювання (кредитних спілок і фінансових компаній) в Україні, перевірити та визначити нові інтервали (межі) оцінки кредитостійкості кредитних спілок і фінансових компаній стосовно їх включення до відповідних класів або груп (кластерів).

Виклад основних положень. Останніми роками на національних ринках позикових капіталів розвинутих країн важливу роль розпочали виконувати спеціалізовані небанківські кредитно-фінансові установи, які посіли важливе місце в накопиченні та мобілізації грошового

капіталу. До цих установ слід віднести (згідно з наведеною класифікацією [17]) позиково-ощадні асоціації, будівельні товариства, інвестиційні та фінансові компанії, благодійні фонди, кредитні спілки. Ці інститути суттєво витіснили банки в акумуляції заощаджень населення і стали важливим постачальником позикового капіталу [1].

Серед перелічених небанківських установ для дослідження виділено фінансові компанії та кредитні спілки як представників фінансової та кредитної підсистем фінансово-кредитної системи України.

Відповідно до Закону України «Про фінансові послуги і державного регулювання ринків фінансових послуг», фінансова компанія – юридична особа, яка, відповідно до закону, надає одну або декілька фінансових послуг і яка внесена у відповідний реєстр в порядку, встановленому законом [2].

Згідно з Законом України «Про кредитні спілки», кредитна спілка – це неприбуткова організація, заснована фізичними особами, професійними спілками, їх об'єднаннями на кооперативних засадах з метою задоволення потреб її членів у взаємному кредитуванні та наданні фінансових послуг за рахунок об'єднаних грошових внесків членів кредитної спілки [3].

Аналізуючи стан кредитних спілок і фінансових компаній в Україні, встановлено таке. За даними Національної комісії з фінансових послуг (Нацкомфінпослуг), кількість кредитних установ в Україні в січні-червні 2014 року збільшилася на 2,8% порівняно з аналогічним періодом 2013 року – до 745. Зокрема, зареєстровано 627 кредитних спілок (станом на січень-червень 2014 року [4]). Збільшення відбулося через зростання кількості кредитних спілок (на 5 од., або на 0,8%). Як зазначає регулятор, найбільшу кількість кредитних установ зареєстровано в Києві та Київській області – 154 (20,7%), Луганській – 53 (7,1%), Донецькій – 46 (6,2%), Харківській – 45 (6%), Дніпропетровській – 39 (5,2%) та Одеській – 38 (5,2%) [4].

Водночас кількість членів кредитних спілок скоротилася на 13% – до 878,7 тис. осіб. Кількість членів кредитних спілок, які мають діючі кредитні договори, скоротилася на 14,4% – до 207,5 тис. осіб, які мають діючі депозитні договори, – із 42 до 34,7 тис. осіб. Крім того, відбулося зменшення частки осіб, які не користуються послугами кредитних спілок, але залишаються їх членами, – з 725,1 тис. станом на 30 червня 2013 року до 636,5 тис. осіб на кінець першого півріччя 2014 року. За кількістю членів кредитних спілок лідирують Одеська область (265,9 тис. осіб), Львівська (180,6 тис. осіб), Київ і Київська область (75,5 тис. осіб), Івано-Франківська (63,5 тис. осіб), Закарпатська (61,1 тис. осіб) і Донецька області (58 тис. осіб). За результатами

півріччя, як і раніше, більшість кредитних спілок (60,4%) об'єднує до 1 тис. членів, 35,7% кредитних спілок об'єднує від 1 тис. до 10 тис. членів, в 11 кредитних спілок входить від 10 тис. до 20 тис. осіб, у шість кредитних спілок входить понад 20 тис. членів [4].

Також активи небанківського фінансового сектора України в січні-червні 2014 року збільшилися на 9,3% порівняно з аналогічним періодом 2013 року – до 131 млрд грн. За даними Нацкомфінпослуг, зокрема активи кредитних спілок, скоротилися на 14,3%, фінансових компаній – на 6,8%, до 42,4 млрд грн.

На фінансові компанії припадає 32,4% загального обсягу активів, на кредитні спілки – 1,8% [4]. Станом на 31.10.2014 р. у Державному реєстрі фінансових установ міститься інформація про 330 фінансових компаній, що на 47 установ (або на 12,47%) менше порівняно з відповідною датою 2013 року (станом на 31.12.2013 р. – 377 фінансових компаній) [16].

Отож, кредитні спілки у сучасних економічних умовах знаходяться у нестабільному становищі і мають деякі невирішені проблеми [5]: 1. Відсутність механізму гарантування вкладів членів кредитних спілок. 2. Незадовільний стан корпоративного управління в кредитних спілках. 3. Недостатність гарантій захисту прав членів кредитних спілок як співвласників і споживачів їх послуг. 4. Недосконалість системи юриспруденційного нагляду на ринку кредитних установ.

Серед проблем, які виникають у фінансових компаній, виділяють [5]: 1) відсутність на законодавчому рівні дієвого механізму захисту прав довіритель фондів фінансування будівництва житла; 2) законодавча неврегульованість використання факторингу в колекторському бізнесі, і як наслідок – незахищеність громадян перед колекторами; 3) обмеженість доступу споживачів фінансових послуг до інформації про діяльність фінансових установ.

Для оцінки кредитоспроможності та конкурентоспроможності суб'єктів господарювання на ринку фінансових послуг пропонується застосовувати моделі розрахунку інтегрального показника боржника, визначеного на підставі його річної фінансової звітності щодо структури доходів за останній звітний період. Це дозволить класифікувати суб'єкта господарювання на ринку фінансових послуг за його рейтингом згідно з визначеним класом, а також перевірити правильність визначення запропонованих меж розподілу інтегрального показника.

Модель розрахунку інтегрального показника боржника-юридичної особи, що належить до малого підприємства (у більшості випадків за середньообліковою чисельністю працюючих за звітний (фінансовий) рік [6] та обсягом валового доходу від реалізації продук-

ції (робіт, послуг) за цей період), яке складає фінансову звітність відповідно до Положень (стандартів) бухгалтерського обліку, затверджених наказом Міністерства фінансів України від 31.03.99 № 87, зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 21.06.99 за № 391/3684 (зі змінами) [18].

Методика встановлює єдині методичні засади проведення банками оцінки фінансового стану позичальників-юридичних осіб (крім банків) з метою визначення їх кредитоспроможності та розрахунку показника ризику кредитної заборгованості.

Модель розрахунку інтегрального показника боржника-юридичної особи визначається не рідше ніж один раз на рік, дотримуючись максимального значення питомої ваги доходу від певного виду діяльності (у відсотках) у загальному обсязі чистого доходу (виручки), отриманого від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг).

Для дослідження було обрано найбільш стабільних 25 фінансових компаній і 25 кредитних спілок України (у подальшому дослідженні для визначення репрезентативної вибірки плануємо збільшити кількість установ). Згідно із Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань регулювання підприємницької діяльності» від 18.09.2008 р. № 523-VI, ці підприємства слід віднести до малих [6], у яких середньооблікова чисельність працюючих за звітний (фінансовий) рік не перевищує п'ятдесят осіб, а обсяг валового доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) за цей період не перевищує сімдесят мільйонів гривень. Отже, розрахунок було здійснено за дискримінантною моделлю, представленою в табл. 1 [6].

Методичною основою визначення базового інтегрального показника фінансового стану є метод багатофакторного дискримінантного аналізу.

Базова модель багатофакторної дискримінантної функції для розрахунку інтегрального показника має такий вигляд:

$$Z = a_1 \times K1 + a_2 \times K2 + a_3 \times K3 + a_4 \times K4 + a_5 \times K5 + a_n \times K_n - a_0,$$

де Z – базовий інтегральний показник фінансового стану позичальника-юридичної особи;

$K1, K2, \dots, K_n$ – фінансові коефіцієнти, що розраховуються на базі фінансової звітності позичальника;

a_1, a_2, \dots, a_n – параметри дискримінантної функції (вагомість впливу окремих фінансових коефіцієнтів на загальний базовий інтегральний показник фінансового стану);

a_0 – вільний член дискримінантної функції.

**Модель розрахунку інтегрального показника
боржника-юридичної особи**

Група видів економічної діяльності	Модель
Фінансова та страхова діяльність (крім банків): секція К (розділи 64–66) для малих підприємств	$Z = 0,02 \times MK1 + 1,7 \times MK3 +$ $+ 0,001 \times MK4 + + 0,001 \times MK5 +$ $+ 0,15 \times MK6 + 3,1 \times MK8 +$ $+ 0,02 \times MK9 - 0,4$

Фінансові інтегральні коефіцієнти визначаються згідно з Додатком 3 до Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями та на підставі даних фінансової звітності за останній звітний період, а також даних звітності останнього звітного року для боржника – малого підприємства – за формою № 1-м або № 1-мс «Баланс» (ф. 1-м або 1-мс), формою № 2-м або № 2-мс «Звіт про фінансові результати» (ф. 2-м або 2-мс). Розраховані інтегральні коефіцієнти за період дослідження 2009–2013 рр. наведені в табл. 2–3, які були розраховані як середні значення за отриманою вибіркою даних.

Отриманий із застосуванням дискримінантної моделі інтегральний показник фінансового стану позичальника визначається як базовий. Базовий показник коригується на коефіцієнти, які характеризують кредитну історію позичальника, цільове використання кредиту та стан обслуговування боргу.

Результати розрахунку (здійснювався згідно із означеною моделлю, табл. 1) інтегрального показника фінансових компаній та кредитних спілок представлені в табл. 4.

Отримані значення інтегрального показника ранжирувалися згідно із визначеними межами діапазонів [7] із підрахуванням їх кількості, що увійшла до відповідного діапазону, з метою визначення їх кредитоспроможності та розрахунку показника ризику кредитної заборгованості.

Згідно з Додатком 3 до Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями, клас боржника-юридичної особи визначається залежно від значення інтегрального показника з урахуванням величини підприємства, що потрапляє у відповідні межі.

Таблиця 2

**Проміжні коефіцієнти фінансових компаній,
розраховані за період дослідження 2009–2013 рр.**

Підприємства	Фінансова компанія «Брежне-Фінанс» (м. Одеса)	«Бориспіль Капітал» (м. Київ)	«Інвестиційно-Будівельний Гресп» (м. Донецьк)	«Стифтер Ондайн» (м. Дніпропетровськ)	«Гаргаз Фінанс» (м. Івано-Франківськ)	«Дніпро-Капітал» (м. Харків)	«Бк Парус» (м. Київ)	Фінансова компанія «Інтер Інвест» (м. Київ)	Фінансова компанія «Танісфр» (м. Одеса)	Фінансова компанія «Грона» (м. Одеса)	Товариство з обмеженою відповідальністю «Універсальні Платіжні Рішення» (м. Київ)	Товариство з обмеженою відповідальністю «Поточна Компанія «Арада-Фонд» (м. Київ)	Товариство з обмеженою відповідальністю «Ніт «Інвестментс» (м. Київ)
№	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
МК1	21,98	4622,3	2818,90	108,27	4744,73	1,63	148,09	633,15	1,69	90,48	182,35	417,19	542,26
МК3	0,78	0,99	0,86	1,01	0,98	0,26	0,54	0,47	0,99	0,79	0,99	0,17	1,00
МК4	38,28	1,35	232,60	43,02	242,42	361,34	11,02	636,235	1,03	1,47	281,47	0,40	1105,90
МК5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	0,20	0,40
МК6	0,26	0	-0,24	-10,95	-4,02	0	0,05	-0,064	0,04	-0,28	0,00	2,10	-0,02
МК8	0,013	0,01	0,02	-0,04	-0,26	0,19	0,01	-0,003	0,0004	0,001	-0,14	0,00	-0,02
МК9	0,15	0	0,02	0,01	0,01	0	29,04	0	1,96	0,02	0,00	0,00	0,06

Продовження табл. 2

**Проміжні коефіцієнти фінансових компаній,
розраховані за період дослідження 2009–2013 рр.**

Підприємства	Товариство з обмеженою відповідальністю «Брокерський Дом «Открытие» (м. Київ)	Товариство з обмеженою відповідальністю «Аспект ШІ» (м. Київ)	Товариство з обмеженою відповідальністю «Фолі Сек'юрітіз Нью Юроп» (м. Київ)	Фінансова компанія «Золотий Стандарт» (м. Київ)	Фінансова компанія «Європейська агенція з повернення боргів» (м. Київ)	Фінансова компанія «Варіант-Фінанс» (м. Київ)	Фінансова компанія «Столиця» (м. Київ)	Факторингова компанія «Фонд боргових зобов'язань» (м. Київ)	«Гралафінанс» (м. Миколаїв)	«Кредит Інвест Україна» (м. Київ)	Фінансова компанія «Пага Рет Капітал» (м. Київ)	Фінансова компанія «Інфінитесментс» (м. Київ)
№	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
МК1	1,63	1324,29	1,10	91,72	203,54	23,55	1,21	14,05	11,18	85,63	7,88	1,08
МК3	0,33	1,00	0,37	0,98	0,43	0,95	0,98	0,34	0,83	0,99	1,00	0,07
МК4	55,81	55,11	1,22	43,68	1877,48	341,36	1,00	18,44	8,88	15,83	1,01	4212,77
МК5	0,60	0,80	1,00	1,20	1,40	1,60	1,80	2,00	2,20	2,40	2,60	2,80
МК6	-0,08	0,00	0,01	0,00	-0,95	-0,04	-0,88	-0,30	0,00	0,11	-0,87	0,74
МК8	0,00	0,08	0,03	0,00	-0,07	0,00	0,00	-0,05	-0,05	-0,01	0,00	0,01
МК9	0,08	8,40	0,22	0,00	0,08	0,01	0,08	0,06	0,00	0,17	0,29	0,01

Таблиця 3

**Проміжні коефіцієнти кредитних спілок,
розраховані за період дослідження 2009–2013 рр.**

Підприємства	№	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Кредитна спілка «Виничанка» (м. Вінниця)	МК1	55,93	21,89	2,16	1,55	1,86	8,32	9,00	5,79	2,31	2,50	3,28	1,21	15,22
Кредитна спілка «Беретія» (Волинська обл.)	МК3	0,92	0,94	0,48	0,39	0,35	0,78	0,61	0,59	0,15	0,47	0,61	0,42	0,24
Кредитна спілка «Добробут» (м. Житомир)	МК4	904,50	72,23	3,88	2,53	8,58	228,89	104,01	23,00	121,49	3,92	36,02	9,29	3,46
Кредитна спілка «Нарис» (Закарпатська обл.)	МК5	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Кредитна спілка «Благо» (Запорізька обл.)	МК6	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,19	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
КОКС «Провесін» (Кіровоградська обл.)	МК8	0,16	0,06	-0,04	0,01	0,01	0,00	0,05	0,05	0,02	0,03	0,14	0,05	0,01
Кредитна спілка «Львів» (Львівська обл.)	МК9	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,26	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Кредитна спілка «Злагода» (Миколаївська обл.)														
Кредитна спілка «Харківське обласне кредитне товариство» (Харківська обл.)														
Харківська обласна кредитна спілка «Сласть» (Харківська обл.)														
Районна кредитна спілка «Гетьман» (Чернігівська обл.)														
Кредитна спілка «Буковина» (Чернівецька область)														
Кредитна спілка «Злагода» (Черкаська обл.)														

Продовження табл. 3

**Проміжні коефіцієнти кредитних спілок,
розраховані за період дослідження 2009–2013 рр.**

Підприємства	№	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
Кредитна спілка «Народна каса» (Хмельницька обл.)	МК1	2,13	1,35	1,88	1,92	1,49	2,20	1,52	3,02	5,22	2,14	1,49	1,74
Кредитна спілка «Наша справа» (Харківська обл.)	МК3	0,54	0,33	0,27	0,39	0,40	0,55	0,23	0,49	0,14	0,42	0,24	0,37
Кредитна спілка «Допомога» (Тернопільська обл.)	МК4	2,43	1,92	18,57	45,80	2,28	16,34	10,75	14,28	8,25	14,39	4,48	2,55
Кредитна спілка «Двоіра» (Сумська обл.)	МК5	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Кредитна спілка «Шанс-Плюс» (Гнінська обл.)	МК6	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Кредитна спілка Аваційних робітників Міністерства оборони України (Одеська обл.)	МК8	-0,02	0,01	0,02	0,02	0,06	0,03	0,01	0,09	-0,04	0,05	-0,02	0,03
Кредитна спілка «Світлиця» (Миколаївська обл.)	МК9	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Кредитна спілка «Відродження» (Львівська обл.)													
Кредитна спілка «Оберг» (Кіровоградська обл.)													
Кредитна спілка «Господар» (Київська обл.)													
Кредитна спілка «Народний кредит» (Київська обл.)													
Кредитна спілка «Івано-Франківська» (Івано-Франківська обл.)													

Таблиця 4

**Середній інтегральний показник фінансових компаній
та кредитних спілок за 2009–2013 рр.
(розрахований на основі табл. 1–3)**

Фінансові компанії													
№	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Z _{фкп}	1,4902	93,7958	57,6803	1,7581	95,0000	1,0549	4,1080	13,6878	1,3760	2,7136	4,7783	8,5638	13,1767
№	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	
Z _{фкп}	0,2249	28,2672	0,3452	3,1397	5,9105	2,0298	1,1420	0,2656	1,0772	3,0068	1,3229	4,1027	
Кредитні спілки													
№	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Z _{ксп}	3,6768	1,8916	0,3260	0,3428	0,2618	1,3255	1,1203	0,9053	0,0788	0,5228	1,1750	0,4923	0,3377
№	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	
Z _{ксп}	0,5123	0,2334	0,1670	0,4122	0,4924	0,6820	0,0525	0,7857	-0,1818	0,5315	-0,0150	0,3597	

Отримані вихідні (кінцеві) дані наочно демонструють розподіл у часі (2009–2013 рр.) кількості досліджених фінансових компаній і кредитних спілок (табл. 5).

Наведений розподіл демонструє належну тенденцію за визначеними рівнями інтегрального показника, з якої наочно представлена тенденція зниження означеної кількості фінансових компаній і кредитних спілок у часі з наближенням їх до верхньої межі (1,2) за визначеним рівнем.

Загальне відхилення від середнього рівня у позитивну сторону свідчить про відповідні позитивні зміни їх рівня за інтегральним показником фінансового стану боржника.

Таблиця 5

**Кількісний розподіл фінансових компаній
і кредитних спілок у визначених межах
(від -4,2 до +2) за Положенням [7] за 2009–2013 рр.**

	2	1,2	0,95	0,52	0,1	-0,25	-0,83	-4,2
2009	0	7	1	5	3	3	1	1
2010	0	6	2	4	4	2	1	1
2011	0	9	0	2	6	2	1	0
2012	1	7	0	4	3	5	0	0
2013	1	9	2	3	4	0	0	1

Також із наведеного розподілу чітко помітна вагова частина у більш ніж 92% фінансових компаній і кредитних спілок, розташована у межах від -0,25 до + 1,2, тобто потрапляють у межі від 2-го до 6-го класу [7]. Тобто більшість фінансових компаній і кредитних спілок мають рейтинги від достатнього рівня спроможності виконувати свої зобов'язання, однак недостатній рівень захисту щодо можливих ризиків економічної діяльності та вище середнього рівня спроможності виконувати зобов'язання, однак існують окремі недоліки в економічному розвитку (клас 2) до високого спекулятивного рівня та небезпеки припинення виконання зобов'язань та дефолту (клас 6).

Однак, розглянута методика має, на нашу думку, такі недоліки:

1. Підхід до визначення інтегрального показника є несистемним, тобто він не дозволяє урахувати та формально описати усю сукупність фінансових компаній і кредитних спілок як єдину взаємопов'язану систему.

2. Інтегральний показник узагальнений, але не дає змоги врахувати особливості різних видів небанківських установ (у нашому випадку кредитних спілок та фінансових компаній).

3. Запропоновані інтервали визначення класу підприємств не мають достатнього математичного та наукового обґрунтування, що може призвести до неадекватного відображення отриманих значень діяльності реальному стану суб'єктів господарювання.

4. Фінансові компанії і кредитні спілки розглядаються не як окремі особисті суб'єкти господарювання, а як базові однотипні одиниці, для яких застосовується єдиний підхід, що не ураховує їх особливостей.

У зв'язку із цим висуваємо гіпотезу, згідно з якою необхідно створити новий метод розрахунку інтервалів визначення класу відповідності для фінансових компаній та кредитних спілок з урахуванням означених недоліків. Для визначення діапазонів інтегрального показника фінансових компаній та кредитних спілок та їх групування пропонується застосувати кластерний та дискримінантний аналіз за допомогою пакету STATISTICATM.

Спочатку пропонується використати кластерний аналіз, який дозволить розділити (виділити) множину показників на групи або кластери. Пропонується обрати для застосування об'єднувальний агломеративний метод, що становить послідовне об'єднання близьких за їх параметрами об'єктів в один кластер. Процес такого послідовного об'єднання можна зобразити на графіку у вигляді дендрограми або дерева об'єднання. Таке зручне представлення дозволить наочно представити кластеризацію агломеративними алгоритмами. Для порівняння

пропонується побудувати по дві діаграми для фінансових компаній за проміжними коефіцієнтами (які будуть визначені на проміжному етапі розрахунків) та за інтегральним показником боржника – юридичної особи. Такий розподіл дозволить значно зменшити помилку в розрахунках через своєчасне корегування отриманих даних. Також запропонований розрахунок дозволить довести або спростити згадану кількість класів (гіпотеза).

Таке розділення дозволить (гіпотеза) виявити залежність або незалежність застосованих моделей від типу суб'єктів господарювання, а також визначити індивідуальні моделі розрахунку інтегрального показника боржника-юридичної особи або моделі розрахунку проміжних коефіцієнтів. Крім того, якщо будуть отримані різні моделі для досліджувальних суб'єктів господарювання за інтегральним і проміжними коефіцієнтами, то це буде доказ, що підтвердить необхідність подальшого застосування замість однієї моделі (багатофакторної дискримінантної функції для розрахунку інтегрального показника) окремих, отриманих у результаті дослідження.

Висновки. У результаті дослідження був отриманий (розрахований) інтегральний показник фінансових компаній та кредитних спілок, який дозволив визначити загальну їх кількість 92%, що відповідають означеним межам із відповідними класами (від 2-го до 6-го класу). Модель розрахунку інтегрального показника боржника-юридичної особи (що отримана на основі методу багатофакторного дискримінантного аналізу), що застосовується, не є оптимальною, оскільки визначені суб'єкти господарювання мають певні особливості, які вимагають урахувати їх окремо, у різних моделях. Як напрям щодо подальшого дослідження можна зазначити таке: розробити модельний базис функціонування кредитних спілок і фінансових компаній з урахуванням їх інтегральних показників (моделі функціонування; класів або груп (кластерів), до яких належить суб'єкт господарювання, меж розподілу за визначеними кластерами; функціональних залежностей, які б описували та ураховували індивідуальні особливості суб'єктів господарювання).

1. Спеціалізовані небанківські кредитно-фінансові установи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://buklib.net/books/26616/>

2. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України № 2664-III від 12 липня 2001 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=2664-14>

3. Про кредитні спілки: Закон України № 2908-III від 20 грудня 2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/2908-14>

4. Forbes Україна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forbes.ua/ua/news/1379048-kilkist-kreditnih-ustanov-v-ukrayini-zroslo>.

5. Концепція розвитку ринків небанківських фінансових послуг України на 2013–2014 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nfp.gov.ua/files/docs/Prezentacia_syn.pdf.

6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань регулювання підприємницької діяльності: Закон України № 523-VI від 18 вересня 2008 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/523-17>

7. Методика інтегральної оцінки фінансового стану позичальників юридичних осіб [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kbs.org.ua/files/897546123456.pdf>.

8. Базилевич В. Д. Метафізика економіки: монографія / В. Д. Базилевич, В. В. Ильин. – 2-е изд., испр. и доп. – К.: Знання, 2010. – 925 с.

9. Базилевич В. Д. Державні фінанси: навчальний посібник / В. Д. Базилевич, Л. О. Баластрик; за заг. ред. В. Д. Базилевича. – К.: Атіка, 2004. – 368 с.

10. Васильченко З. Моделювання інтегрального показника економічної безпеки банку / З. Васильченко, І. Васильченко // Банківська справа. – 2006. – № 5/6. – С. 44–56.

11. Васильченко З. Універсальний комерційний банк як центральна ланка фінансово-промислової групи: общественно-политическая литература / З. Васильченко // Банківська справа. – 2002. – № 5. – С. 53–60.

12. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

13. Дадашев Б. А. Напрями та умови розвитку інноваційних процесів в сучасних умовах розвитку економіки України / Б. А. Дадашев, О. В. Кантаєва // Міжнародний збірник наукових праць. – Вип. 2 (20). – С. 155–167.

14. Ковтун Н. В. Використання методів кластерного аналізу при багатовимірній періодизації та типологізації в дослідженні закономірностей глобалізації країн світу / Н. В. Ковтун, Н. І. Гражевська // Вісник Київського нац. університету імені Тараса Шевченка. Економіка. – 2010. – Вип. 117. – С. 4–7.

15. Примостка Л. О. Банківські ризики: теорія та практика управління: монографія / Л. О. Примостка, О. В. Лисенок, О. О. Чуб, П. М. Чуб, Г. Т. Карчева, В. О. Черемис, М. І. Дибя, М. І. Зубок, А. В. Нікітін, Л. В. Конопатська. – 2008. – 456 с.

16. Іваненко О. Статистична оцінка ефективності діяльності кредитних спілок в регіональному розрізі / О. Іваненко // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія: Економіка. – 2014. – № 4 (157). – С. 44–47.

17. Гроші та кредит: підручник / М. І. Савлук, А. М. Мороз, М. Ф. Пуховкіна та ін.; за заг. ред. М. І. Савлука. – К.: КНЕУ, 2001. – 604 с.

18. Про затвердження Положень (стандартів) бухгалтерського обліку: Наказ Міністерства фінансів № 87 від 31 березня 1999 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0391-99>.

Внукова Н. Н., Воротынцев М. М. Анализ интегральных показателей уровня кредитоспособности субъектов хозяйствования

Проанализированы существующие подходы и модели расчета интегральных показателей кредитостойчивости кредитных союзов и финансовых компаний. Определено, что применяемая модель расчета интегрального показателя должника-юридического лица не является оптимальной. Проверены и определены новые интервалы (пределы) оценки кредитостойчивости кредитных союзов и финансовых компаний. Предложено разработать модельный базис функционирования кредитных союзов и финансовых компаний с учетом их интегральных показателей (моделей функционирования; классов или групп (кластеров), к которым принадлежит субъект ведения хозяйства, пределов распределения по определенным кластерам; функциональных зависимостей, описывающих и учитывающих индивидуальные особенности субъектов ведения хозяйства).

Ключевые слова: финансовая компания, кредитный союз, модель, интегральный показатель, кластер.

Vnukova N. N., Vorotintcev M. M. Analysis of integrated indicators of the level of creditworthiness of finance companies and credit unions

The analysis of existing approaches and models for calculating the integral indicators of credit stability of the business entities in Ukraine (credit unions and financial companies) has been performed. It has been determined that the model of the integral index calculating for the debtor – legal entity (which was obtained on the basis of multivariate discriminant analysis), which is currently used and which is not optimal, because the certain business entities have some features that need to consider them separately in different models. New intervals (ranges) of a credit stability assessment for the credit unions and financial companies on their including in the relevant classes or groups (clusters) were tested and determined. It has been established that the model basis of functioning for the credit unions and financial companies with regard to their integral indicators (operational models; classes or groups (clusters)) should be developed. Business entity, distribution limits by certain clusters, functional dependencies, which describe and take into account the individual characteristics business entities) belong to those indicators. Activity analysis of some researches for the integral indicators of the financial and credit institutions and non-bank entities under the conditions of the economic and market system was carried out in this article. Obtained study has been done in accordance with current local legislation. It has been established that the credit unions have enough instability state and they have some unsolved problems. Some calculation models of the integral index (or indicator) debtor, which was determined basing on its annual financial statements for the income structure for the last reporting period, were suggested for use to assess the creditworthiness and competitiveness of business entities in financial services market. It makes possible to classify the entities on the financial services market by its ranking according to a specified class and will check a definition of the suggested distribution boards of the integral index.

Key words: financial companies, credit unions, model, integral indicator, cluster.

Стаття надійшла 23 жовтня 2014 р.